

Nr 51

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av motioner om rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond.

I de likalydande motionerna I: 263 av herr *Strandberg* samt II: 327 av herrar *Magnusson* i Borås och *Björkman* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t, med beaktande av vad i de likalydande motionerna I: 266 och II: 335 anförts, företar utredning och framlägger förslag om rätt för arbetsgivare att — utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna fullt säkra.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 335.

Enligt utskottets hemställan i memorial nr 35 har riksdagen beslutat uppskjuta behandlingen av förevarande motioner till innevarande års höstsession.

Genom beslut av 1967 års vårriksdag har en fullständig omläggning skett av reglerna för pensionering i företagens egen regi. De nya bestämmelserna gäller fr. o. m. 1969 års taxering och innebär i korthet följande.

De nuvarande pensionsstiftelserna av reverstyp avskaffas och ersätts med en särskild skuldpost i arbetsgivarens balansräkning, benämnd Avsatt till pensioner. Härigenom kommer 7 000 av f. n. totalt ca 9 000 pensionsstiftelser att försvinna. Alla arbetsgivare, således även enskilda företagare, äger rätt att genom skuldredovisning i räkenskaperna trygga pensionsutfästelser, vilka ingår i central överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter (s. k. allmän pensionsplan). Aktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, ekonomiska föreningar och liknande rättssubjekt samt — efter dispens av Kungl. Maj:t — också annan arbetsgivare kan, med rätt till skatteavdrag, härutöver reservera medel i bokföringen för i princip all skuld för privata pensioner. Skuldföringssystemet får även användas av familjebolag då det gäller att trygga pension åt huvuddelägare. Förutsättning härför är dock att pensionen ingår i allmän pensionsplan.

Pensionsstiftelser, som har andra tillgångar än fordringar mot arbetsgi-

varen (s. k. realstiftelser), skall bestå och nya sådana får också bildas. Avsättning till sådan stiftelse får inte ske genom överlämnande av revers. Dock har arbetsgivaren, om betryggande säkerhet ställs, möjlighet att återlåna medel från stiftelsen. Avsättning till pensionsstiftelse får även ske för att trygga utfästelse till huvuddelägare i familjebolag. Den utfästa pensionen får emellertid inte överstiga vad som kan anses sedvanligt för arbetstagare med motsvarande uppgifter.

De nya bestämmelserna innebär som synes en inte oväsentlig utvidgning av rätten till avdrag för pensionskostnader. I kommunalskattelagen har bestämmelserna utformats på följande sätt.

Om posten Avsatt till pensioner är större än motsvarande post vid utgången av föregående beskattningsår, äger arbetsgivaren rätt till avdrag för skillnaden mellan de båda beloppen. Överstiger posten vid beskattningsårets utgång pensionsreserven skall avdraget dock minskas med överskjutande belopp (disponibla pensionsmedel). Detta skall enligt särskild föreskrift återföras till beskattning, dock inte i vidare mån än som svarar mot vad som under året avsatts till pensionsstiftelse och vad som erlagts i engångspremie för pensionsförsäkring jämte en tiondel av disponibla pensionsmedel vid beskattningsårets ingång. Avtappning kan givetvis inte ske med större belopp än som motsvarar disponibla medel vid beskattningsårets utgång.

Arbetsgivare är berättigad till avdrag för medel, som avsatts dels till personalstiftelse och dels till pensionsstiftelse för att uppbringa stiftelsens tillgångar till vad som motsvarar kapitalvärdet av intjänad pensionsrätt, som stiftelsen skall trygga.

Gottgörelse för utgift eller kostnad som arbetsgivare erhåller från pensions- eller personalstiftelse skall liksom f. n. utgöra skattepliktig intäkt för arbetsgivaren i den förvärvskälla, i vilken avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits. Har avdrag inte erhållits för avsättning till stiftelsen, skall det gottgjorda beloppet dock inte upptas som intäkt. Finns i stiftelsen medel, för vilka avdrag inte medgivits vid taxeringen, skall dessa medel i första hand anses ha tagits i anspråk, när stiftelsen lämnar gottgörelse. Uttrycket »vid första tillfälle» i 19 § och 28 § 1 mom. kommunalskattelagen innebär således att, så snart beskattade medel finns i pensions- eller personalstiftelse eller under posten Avsatt till pensioner i balansräkningen, dessa medel skall användas för pensionsändamål före obeskattade medel.

Ersättning, som en arbetsgivare erhåller, när han övertar ansvaret för pensionsutfästelser i samband med övertagande av näringsverksamhet, skall utgöra skattepliktig intäkt. Att överlåtaren är berättigad till avdrag för den ersättning han lämnat efterträdaren för att denne övertar pensionskulden har ansetts så självklart, att särskilt stadgande därom inte intagits i kommunalskattelagen. Efterträdaren äger med avdragsrätt vid taxeringen göra avsättning i bokföringen eller till pensionsstiftelse för hela den pensionskulda han övertagit från företrädaren.

Om posten Avsatt till pensioner i balansräkningen är mindre än motsvarande post vid utgången av föregående beskattningsår, skall skillnaden upp-
tas som intäkt.

Om en arbetsgivare upphör med sin näringsverksamhet eller om arbetsgi-
varen träder i likvidation eller dödsbo efter honom skiftas, skall disponibla
pensionsmedel samma år tas till beskattning. Upphör arbetsgivaren med
sin verksamhet utan att ansvaret för pensionsutfästelserna överflyttas på
efterträdaren, är arbetsgivaren skyldig att trygga upplupen del av pensions-
utfästelserna genom att köpa pensionsförsäkringar. Kostnaderna härför ut-
gör självfallet avdragsgilla omkostnader i näringsverksamheten. Övertar
efterträdaren företrädarens pensionsutfästelser, blir alla de medel som finns
på posten Avsatt till pensioner hos företrädaren disponibla pensionsmedel.
Dessa återförs då till beskattning hos företrädaren men denne erhåller,
som ovan framhållits, avdrag för den ersättning han lämnat efterträdaren
för att denne övertagit pensionsutfästelserna.

En arbetsgivare, som har anställda i jordbruk, i annan fastighet eller i rö-
relse, kan trygga pensionsutfästelse genom att redovisa skuld på posten Av-
satt till pensioner eller genom att göra avsättning till pensionsstiftelse. Detta
gäller oberoende av om arbetsgivaren redovisar inkomsten av förvärvskällan
enligt bokföringsmässiga grunder eller enligt kontantprincipen. Med hänsyn
härtill har föreskrivits att bestämmelserna i 28 § 1 mom. och punkt 2 av an-
visningarna till 29 § kommunalskattelagen i fråga om rörelse skall äga till-
ämpning vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet och av annan fas-
tighet.

Samma motionsyrkande som det nu förevarande avstyrktes av 1967 års
bevillningsutskott i dess av riksdagen godkända betänkande nr 57. Utskot-
tet framhöll därvid bl. a. att de nya bestämmelserna om skuldföring av pen-
sionskostnader i räkenskaperna och om avsättning till pensionsstiftelse —
genom att de utformats på ett sådant sätt att de kunde tillämpas också på
beskattningsområdet — måste anses innebära en avsevärd förenkling i för-
hållande till nu gällande rätt. De olikheter som f. n. förelåg mellan civil-
rättslig och skatterättslig pensionsreserv skulle komma att i princip för-
svinna och detta i sin tur kunde underlätta fusioner och andra former av
samgående mellan företag och samtidigt skapa ett bättre underlag för
myndigheternas tillsyn och kontroll.

Ett bifall till motionärernas yrkande förutsatte enligt utskottets mening
att rådande olikheter mellan civilrättslig och skatterättslig pensionsreserv
skulle bestå och avdrag för pensionskostnader medges med belopp, som vä-
sentligt översteg vad som enligt civilrättsliga regler borde erfordras för
tryggande av ett företags pensionsutfästelser. Utskottet hänvisade också
till att pension åt huvuddelägare i ett företag enligt de nya reglerna kunde
tryggas såväl genom skuldföring i räkenskaperna som genom avsättning

till pensionsstiftelse och att därigenom en av de väsentligaste olägenheterna med nu gällande bestämmelser kunde anses undanröjda.

Motiveringen för yrkandet i motionerna återfinns i motionen II: 335.

Häri framföres ett förslag till blandat system med delvis centraliserad och delvis decentraliserad förvaltning av ATP-medlen. Motionärerna erinrar om att den obligatoriska tilläggs pensioneringen bygger på fördelningsprincipen, innebärande att varje års utgifter skall täckas av de avgifter och andra inkomster som belöper på året. Farhågorna för att ett strikt tillämpande av fördelningsprincipen skulle leda till ett avsevärt sparandebortfall har gjort att man för åren till och med 1969 beslutat och för framtiden planerat avgifter som kan beräknas leda till en högst betydande central fondering. Uppenbarligen innebär en sådan central fondering en oerhörd maktkoncentration. Den enskilda kapitalmarknaden skulle i huvudsak förlora sin betydelse, och näringslivet för sin framtida utveckling och rationalisering i det väsentliga vara i händerna på de tillfälligt makthavande.

Motionärerna framhåller att tidigare lagstiftning medgivit företagen möjligheter att till särskilda pensionsfonder avsätta en del av årets vinst för att säkerställa sådana utfästelser om framtida pension som företagen gjort. Denna fondering har nu måst upphöra, och dessutom måste en minskning av fonderna i vissa fall göras genom den s. k. avtappningsregeln. En uppbyggnad av ett pensionssparande — utöver det som sker inom AP-fonderna — förekommer dock genom det s. k. PRI-systemet. Därigenom kommer det väsentliga av nysparandet att stanna kvar hos företagen under den tid då behovet av utbetalningar enligt systemet inte är så stort. Systemet bygger även på en kollektiv säkerhet i det att de i försäkringen samgående företagen gemensamt ansvarar för pensioner inom sådana företag som eventuellt inte blir i stånd att fullgöra sina förpliktelser. Enligt motionärernas mening torde prövas, huruvida icke ett liknande system skulle kunna tillämpas i fråga om ATP-pensionerna och deras fondering. Systemet skulle innebära att den del av fastställda avgifter, som inte erfordras för täckande av AP-fondernas utgifter under året, skulle på ett betryggande sätt avsättas inom företagen för att tagas i anspråk vid den tidpunkt då AP-fondernas utgifter stigit. Det föreslagna systemet skulle innebära å ena sidan samma totala sparande och å andra sidan samma trygghet för pensionstagarna som enligt nuvarande system. Den jättestora ansamling av medel som nuvarande ordning innebär skulle undanröjas.

Enligt motionärernas mening är det av yttersta vikt att pensionssystemet kompletteras med åtgärder som ger detta en högre grad av säkerhet. I detta syfte förordas att arbetsgivare — inom såväl större som mindre företag — får rätt att till egen pensionsstiftelse göra avsättningar upp till visst maximibelopp per år. Maximibeloppet bör vara den mot pensionsförpliktelserna svarande genomsnittliga verkliga årskostnaden enligt försäkringsmatematiska

beräkningar och avsättningen under året kunna uppgå till skillnaden mellan detta maximibelopp och de avgifter arbetsgivaren har att inbetala för sina anställda. Bestämmelser angående fondernas avskiljande och dessas säkerställande bör utfärdas i analogi med vad som hittills gällt i fråga om pensionsavsättningar inom eget företag.

För genomförande av en sådan ordning talar främst följande omständigheter. Företagssparandet spelar för närvarande en mycket stor roll och skulle vid den föreslagna fondbildningen utan tvivel påverkas i gynnsam riktning. Genom att på detta sätt främja företagssparandet skulle man underlätta lösningen av vissa av företagens kreditproblem och skapa förutsättningar för en större produktionsökning med därav följande standardökning i samhället. För de anställda skulle en frivillig fondering inom företagen innebära att pensionsutfästelserna gjordes säkrare. Högre avgiftsbelopp skulle finnas avsatta, samtidigt som den ökade produktionen skulle förstärka säkerheten. Företagen skulle få möjligheter till en såväl för företagen själva som för samhället lönande resultatutjämnning. På grund härav får man förutsätta, att företagen skulle finna det förenligt med sina intressen att i största möjliga utsträckning begagna rätten till frivillig avsättning till egen pensionsfond. Den övervältring av kostnaderna för pensionerna som förekommer i nuvarande system är från såväl principiella som rättvisesynpunkter i högsta grad otillfredsställande.

Det föreslagna systemet kan ej genomföras utan utredning. Det är bl. a. angeläget att en realistisk beräkning med hänsynstagande till uppskattad dödlighet, produktionsutveckling, ränteläge m. m. göres angående de verkliga genomsnittliga årskostnaderna för de utfästa pensionsförpliktelserna.

Utskottet

Motionerna syftar till införande av en bestämmelse av innebörd att arbetsgivare inom såväl större som mindre företag skall äga rätt att — utöver de årliga avgifterna till ATP — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond.

Utskottet avstyrkte bifall till samma motionsyrkande förra året i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 57. Därvid erinrade utskottet om de nya bestämmelser om pensionskostnaders behandling i skattehänseende som gäller fr. o. m. 1969 års taxering och som innebär att ett företag — med avdragsrätt vid taxeringen — kan trygga pension även åt huvuddelägaren såväl genom en särskild skuldföring i räkenskaperna som genom avsättning av medel till pensionsstiftelse. Utskottet underströk också att ett svenskt företag, som inte utfäst sig att betala pensioner vid sidan av ATP, inte kunde anses ha någon pensionsskuld utöver de författningsenligt föreskrivna avgifterna för denna pensionering. Genom att de nya reglerna om skuldföring av pensionskostnader och om avsättning till pensionsstiftelse utformats så, att de kunde tillämpas också på beskattningsområdet och därigenom de

olikheter som hittills förelegat mellan civilrättslig och skatterättslig pensionsreserv i princip försvunnit underlättades fusioner och andra former av samgående mellan företag, samtidigt som ett bättre underlag skapades för myndigheternas tillsyn och kontroll. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle — menade utskottet — innebära att rådande olikheter mellan civilrättslig och skatterättslig pensionsreserv skulle bestå och att avdrag för pensionskostnader skulle kunna medges med belopp överstigande vad som enligt civilrättsliga regler erfordrades för tryggnad av ett företags pensionsutfästelser. De möjligheter till återlån ur pensionsstiftelse som en arbetsgivare hade enligt de nya reglerna tillgodosåg enligt utskottets mening önskemål av den art som motionärerna framfört.

På grund av det anförda och då sedan förra året inte tillkommit omständigheter som kan föranleda ändrat ståndpunktstagande från utskottets sida avstyrker utskottet motionerna.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I: 263 och II: 327.

Stockholm den 18 oktober 1968

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar John Ericsson (s), Einar Eriksson (s), fröken Ranmark (s), herrar Yngve Nilsson* (h), Stefanson (fp), Wärnberg (s), Tage Johansson* (s), Enarsson (h), Tistad (fp) och Fälldin (cp); samt

från a n d r a kammaren: herrar Magnusson i Borås (h), Vigelsbo (cp), Andersson i Essvik (s), fru Nettelbrandt (fp), herrar Eriksson i Bäckmora (cp), Kristenson* (s), Carlsson i Västerås (s), Carlstein (s), Josefsson i Halmstad* (s) och Andersson i Örebro (fp).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Yngve Nilsson* (h), *Enarsson* (h) och *Magnusson* i Borås (h), vilka —under återopande av innehållet i motionen II: 335 ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen — med bifall till motionerna I: 263 och II: 327 — i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning och förslag om rätt för arbetsgivare att, utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen, skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna fullt säkra.